

1. Obiekt

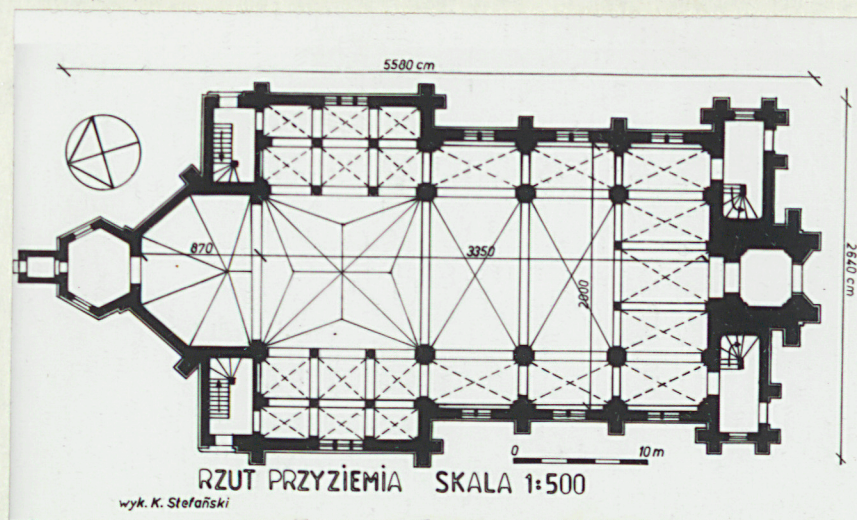
441/1

EWANG.-AUGSB.KOŚCIOŁ PARAFIALNY p.w.ZBAWICIELA

2. Czas powstania
1897-1899

3. Miejscowość
TOMASZÓW MAZ.

11. Zdjęcia rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

ul. Wyzwolenia 39
nr hipoteczny 97-200 Tomaszów Maz.

5. Przynależność administracyjna

województwo piotrkowskie

gmina Tomaszów Maz.

pow. TOMASZÓW MAZ.

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo łódzkie

powiat Tomaszów Maz.

8. Właściciel i jego adres

Parafia ewang.-augsb.
Al. Wyzwolenia 39
97-200 Tomaszów Maz.

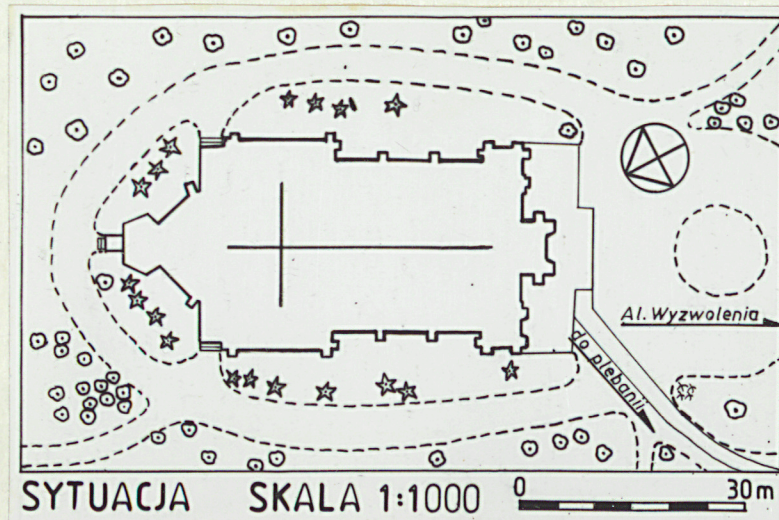
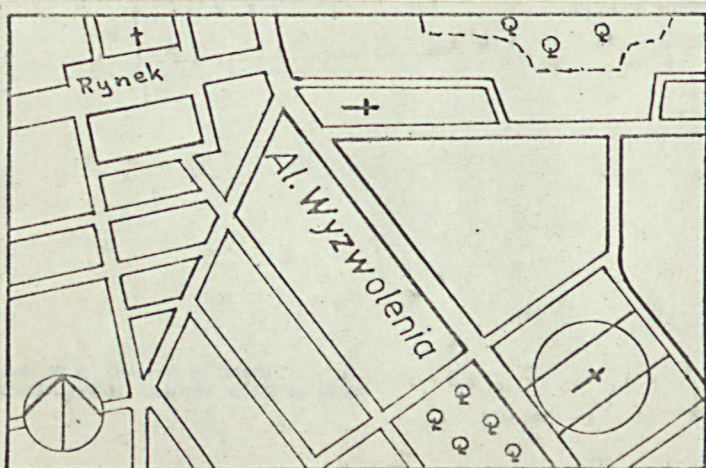
9. Użytkownik i jego adres

J.W.

10. Rejestr zabytków

Nr 436 data 8.10.1993

Plan orientacyjny/wg planu miasta/

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Autor projektu: Paul Hofer,
Johannes Wende.

Historia: Gmina ewangelicka w
Tomaszowie powstała wraz z budową
pierwszego kościoła w Rynku
w latach 1824-1830. Wzrost li-
czebności wiernych spowodował
konieczność budowy nowego k.
Projekt wykonał P. Hofer z Warsza-
wy, budowę prowadził i szczegóło-
we plany wykonał J. Wende z Łodzi.
W latach 1945-46 k. użytkowało
Wojsko Polskie.

Styl: neogotyck

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrza, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja: K. położony w pld. części miasta, ok. 500m na pld.-wsch. od Rynku
/Pl. Kościuszki/ przy jednej z głównych ulic, na terenie o luźnej zabudowie.
Usytuowany na dużej działce o kształcie trapezu, okolonej od strony ulicy
żelaznym parkanem na podmurówce, obrzeżenie zadrzewionej. W pld.-zach. części
posesji dom parafialny. Od pld.-wsch. działka sąsiaduje z komendą miejską
MO. Po przeciwnej stronie ulicy park. K. nieorientowany, fasada zwrócona
w kierunku pld.-zach. w stronę Al. Wyzwolenia.

Materiał i konstrukcja: K. murowany na zaprawie wapienno-cementowej,
wewnętrznie tynkowany. Sklepienia ceglane krzyżowo-żebrowe ostrołuczne
czterodzielne, na skrzyżowaniu gwiaździste, pod emporami sklepienia krzyżo-
we, w aneksach strop płaski. Więźba drewniana kleszczowo-płatwiowa ze
słupem i dodatkową jetką w górnej partii. Dachy w partii frontowej kryte
eternitem, nad nawami i prezb. blacha ocynkowana, nad zakrystią dachówka
Posadzki lastrykowe; podłogi deskowe /nawa gł. anipony, chór muzyczny/.
Okna pojedyncze w żelaznych ramach, szkło barwne witrażowe w armaturze
ołowowej. W aneksach szkło zwykłe. Drzwi drewniane płycinowe, między
bocznymi nawami, a kruchtami przeszklone wahadłowe, między nawą gł.
a kruchtą żelazna krata. Schody murowane zabiegowe.

Plan: K. na planie krzyża łac., korpus 3-nawowy, 3-przęsłowy; transept
trójdzielny, w przyziemiu boczne skrzydła podzielone na dwa przęsła.
Prezb. 5-boczne, flankowane prostokątnymi aneksami, za prezb. 6-boczna
d. zakrystia z małym prostok. przedsionkiem od tyłu. Od frontu kwadratowa
kruchta na osi w przyziemiu wieży, po bokach kruchty prostokątne.

Bryła: Nawy w układzie halowym nakryte wspólnym dachem dwuspadowym.
krzyżującym się z dachem dwuspadowym transeptu. Nad prezb. dach wielo-
spadowy. W fasadzie na osi wysunięta do przodu wieża nakryta hełmem
iglicowym, nad częściami bocznymi dachy dwuspadowe o kalenicy prosto-
padłej do osi kościoła, z bocznymi ryzalitami zwieńczonymi hełmami igli-
cowymi. Tylny aneks kryty dachem namiotowym.

Elewacje: Wszystkie el. z nietynkowanej cegły licówki, w przyziemiu oce-
mentowany mocno wysunięty cokół wys. 1,2m. W zwierzeniach prosty gzyms
uskokowy na wys. parapetów okiennych ocementowany gzyms kordonowy.
El. oszkarpowane, uskoki skarp ocementowane. Otwory okienne ostrołuczne
rozglifione z profilowanymi ościeżami. W oknach kamienne laskowania
i maswerki. W przyziemiu małe okna zamknięte odcinkowo. Ościeża i para-
pety otynkowane. W fasadzie w przyziemiu prostokątne otwory drzwiowe ujęte
portalami ostrołucznymi z wimpergami. W polu tympanonu nad wejściem gł.
rozeta, w wejściach bocznych ślepe rozety. Powyżej portali duże okna.
W el. wieży nad oknem zegar w kwadratowym obramieniu, nad tym okno z ża-
luzją zwieńczone wimpergą z krzyżem. W zwieńczeniu części bocznych fasady
fryz arkadkowy, nad nim na osi ryzalitów bocznych trójkątne szczyty.
W el. bocznych w przyziemiu okna podwójne, w el. transeptu potrójne.

14. Kubatura ok. 800m ² /bez pomiesz- czeń/pomocniczych/	15. Powierzchnia użytkowa ok. 12800m ³ /bez pomieszczeń pomocniczych/	16. Przeznaczenie pierwotne sakralne	17. Użytkowanie obecne sakralne
---	--	---	------------------------------------

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

- elektryfikacja i renowacja k., 1935-36
- odnowienie kościoła, 1969-70
- wymiana pokrycia dachów z dachówki na blachę ocynkowaną, 1979
- renowacja witraży, 1986-87

19. stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Silne zawilgocenie murów, grzyb na ścianach
Stan więźby i dachów dobry

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Konieczne prace osuszające i zabezpieczające fundamenty i mury przed wilgocią. Konieczne ogrzewanie wnętrza

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

WAPŁ, RGP Wydz. Adm. 9143

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst Krzysztof Stefański, listopad 1988

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki

j.w.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia lotogr.

j.w.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów

OBiDZ Piotrków Tryb.

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

22. Bibliografia

Kurzer Abriss der Geschichte der Tomaszower
Ewangelisch-Augsburgischen Gemeinde, Tomaszów 1902
Jubilaumsschrift der "Lodzer Zeitung" 1863-1913
Łódź 1913

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

27. Załączniki

Wkładka nr 1: Opis c.d./Zdjęcia obiektu

1. Miejscowość TOMASZÓW MAZ.	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KOŚCIÓŁ EWANG.-AUGSB.	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Opis c.d./Zdjęcia obiektu
---------------------------------	---	---

Opis c.d.

Wnętrze: Posadzka z barwnego lastrika w geom.wzory.Wzdłuż ścian i filarów pas cokołowy.Sciany prezb. polichromowane o wzorach roślinnych i symboliczno-religijnych,na sklepieniu wzory roślinne.Filary międzynawowe o przekroju wielobocznym,z wiązkami słupek w górnej części i z kompozytowymi kapitelami z motywami liści.Arkady i gurdy w górnej części ostrołuczne.W nawach bocznych empony,над ostatnim przęsłem nawy gł. chór, wsparte na filarach i dodatkowo na przysadzistych kolumnach /chór i empony w transepcie/.Arkady i gurdy pod emporami odcinkowe.W oknach witraże,w prezb.sceny ewangeliczne, w oknach dolnych transeptu i przęsła środkowego korpusu ewangelici i apostołowie oraz postać Chrystusa. W pozostałych oknach witraże geometryczne o siatce ukośnej.W aneksie tylnym okna okratowane,szkło zwykłe.

Ważniejsze elementy wyposażenia i wystroju:

- ołtarz gł.neogotycki,
- witraże z pierwszych lat naszego wieku z inskrypcjami o fundatorach m.in."Gestite vom Baumeister Kirche Johannes Wende", wykonała firma z Zittan, 1900-1903.

Instalacje: elektryczna,ogrzewania brak

Wkładkę założył: Krzysztof Stefański, listopad 1988

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: OBIŁDZ Piotrków Tryb.

